

Consideracions ètiques del Comitè de Bioètica de Catalunya sobre l'obligació de vacunar contra la Covid-19 alguns col·lectius professionals en contacte directe amb malalts de risc, i sobre l'ampliació del certificat de vacunació per accedir a espais més enllà dels de l'oci nocturn

A conseqüència de les noves dades epidemiològiques, i donant continuïtat a les col·laboracions que en l'àmbit de la vacunació s'han establert entre el CBC i la secretaria de Salut Pública, a la reunió plenària nº 119 del CBC es va aprovar realitzar una nova jornada de reflexió conjunta per tractar les consideracions ètiques que planteja una possible obligatorietat de la vacunació del SARS-CoV-2 en determinats col·lectius professionals en contacte directe amb malalts de risc (com ara professionals de residències, hospitals i CAPs) i l'exigència d'ampliar el Certificat de vacunació per accedir a tota mena d'activitats d'oci i espais públics.

Tots dos aspectes (l'obligatorietat de les vacunes i el Certificat de vacunació) ja compten amb un breu posicionament anterior per part del CBC, però ara, a la vista de la nova realitat de la pandèmia de la Covid, el CBC es planteja una actualització dels seus posicionaments.

Per això, el primer que volem fer és recordar breument aquests posicionaments. El CBC ha parlat de les vacunes directament almenys en 9 documents.

L'any 2007, el CBC va fer un treball de reflexió sobre les qüestions ètiques que hi ha en el rerefons de les iniciatives de vacunació de les polítiques de salut pública, que es va materialitzar en el document [Consideracions ètiques i socials sobre el calendari de vacunacions del Departament de Salut](#). El document responia a la sol·licitud formulada pel Consell Assessor del Departament de Salut. En aquell moment, una part de la societat (els ciutadans reticents amb les vacunes) qüestionava el calendari de la vacunació sistemàtica que se seguia a Catalunya. La conclusió d'aquell debat i del document posterior va ser que no hi havia raons ètiques de principis per impedir una vacunació obligatòria. És a dir, el CBC va considerar que no hi ha raons morals per descartar taxativament l'obligatorietat de les vacunes; les raons ètiques per obligar o no a vacunar-se depenen de circumstàncies moralment rellevants, entre les quals en destacàvem dues: la gravetat per a la salut de la

comunitat i els efectes socialment adversos de la coerció; entre aquests, posàvem com a exemple la possibilitat que, a conseqüència de l'obligatorietat, augmentés la resistència i la reticència socials a les vacunes i, d'aquesta manera, empitjessin els índexs de vacunació, o que la coerció obligués a prendre mesures desproporcionades, com ara la retirada de custòdies a les famílies reticents o un ús exagerat de la força.

A més a més, va afegir que qualsevol mesura restrictiva havia de respectar uns requisits ètics com, per exemple, la proporcionalitat de les mesures (no envair les llibertats individuals més del que sigui necessari per garantir la salut comunitària) i la seva equitat (no hi ha d'haver discriminació social i les mesures no poden perjudicar o beneficiar injustament a una part de la població).

També a finals de l'any 2007, la introducció en el calendari de vacunacions de la vacuna contra el papil·loma humà va obrir un debat destacat, perquè tot i que les mesures de salut pública es dissenyen per millorar la salut de la població, van sorgir dubtes a la societat sobre si la mesura estava justificada i era apropiada. El debat del CBC va ser recollit en el text [Valoració del risc i priorització en polítiques de salut pública: a propòsit de la pertinència de la vacuna del papil·lomavirus humà](#). Aquest document no va entrar en el tema de l'obligatorietat de la vacuna perquè el seu objecte era només la pertinència d'incloure aquesta vacuna en el calendari de vacunacions del Departament de Salut.

L'any 2009 es va respondre a una sol·licitud del Departament de Salut, preocupat per algunes reaccions d'alarma i suspicàcia sobre les mesures proposades per fer front al brot pandèmic de grip nova. Aleshores, el CBC va elaborar unes [Consideracions del CBC sobre la pandèmia de grip A](#). En aquest document, ens vam reafirmar en les principals conclusions del primer document de 2007 sobre l'obligatorietat de la vacuna.

L'any 2015, arran de la mort d'un infant per diftèria, a Olot, i d'alguns brots de tos ferina, parotiditis i xarampió, que començaven a aparèixer a nombrosos països occidentals, el CBC, a petició de la secretaria de Salut Pública, va redactar un altre document anomenat [Justificació de l'actualització de les consideracions del Comitè de Bioètica de Catalunya sobre el calendari de vacunacions del Departament de Salut](#). En ell, ens vam reafirmar en la posició del CBC manifestada el 2007 i 2009 sobre l'obligatorietat de les vacunes.

Aquesta mateixa posició es reflecteix en el document [Consideracions ètiques del Comitè de Bioètica de Catalunya sobre l'obligació de vacunar contra algunes malalties a la població amb risc](#), de setembre de 2016. Com en tots els posicionaments anteriors es recordava [cita textual] que "la tolerància a la no-vacunació no és de principi, sinó que està subjecta a

factors canviants de l'entorn que han de ser valorats per l'autoritat sanitària (per la seva eficàcia, eficiència, proporcionalitat) sobretot pel que fa al perill per a la comunitat".

El juliol del 2019 el CBC es va pronunciar novament sobre la vacunació obligatòria a partir de l'augment del xarampió al món (un 300%) i d'alguns brots d'aquesta infecció a Catalunya ([Noves consideracions del Comitè de Bioètica de Catalunya sobre la vacunació. Juliol 2019](#)). En el rerefons del debat hi havia el perill de concentració de menors no vacunats en algunes escoles catalanes. En aquest sentit, alguns països van començar a multar a famílies que no vacunaven els seus fills, i a casa nostra l'Ajuntament de Sant Pol de Mar va prohibir l'accés d'infants no vacunats a les llars d'infants. Respecte a aquesta qüestió, el CBC va manifestar que, en aquell moment, no hi havia prou afectació comunitària com per implementar massivament mesures d'obligatorietat, ens vam mostrar favorables al fet que les famílies coneguessin els índexs de vacunació de les escoles per poder decidir si deixaven els seus infants, i vam recordar el deure ètic dels professionals de vacunar-se si atenen a malalts vulnerables o de risc.

L'any actual, el 2021, ja durant la pandèmia, el CBC ha deixat constància de diferents parers i posicionaments respecte a la vacunació contra el SARS-CoV-2. Pel que fa a les vacunes específicament, ha elaborat tres documents. El mes de gener va publicar el text [Consideracions del Comitè de Bioètica de Catalunya en relació a la vacunació del SARS-Covid-2](#), on feia algunes consideracions sobre l'ordre de prioritat en les vacunacions i recordàvem, una vegada més, el deure ètic dels sanitaris de vacunar-se, afegint –aquesta vegada– que no fer-ho quan s'ha d'atendre a malalts vulnerables o de risc és un acte de maleficència. En aquest sentit, instava als col·legis professionals a que considerin com a *mala praxi* la no vacunació dels professionals en contacte directe amb malalts de risc.

El mes de març de 2021, el CBC va publicar el document [Sobre el passaport que certifica l'estat immunitari de la persona](#). En ell, es va mostrar favorable al Certificat de vacunació sempre que es respectin alguns requisits ètics (al marge dels epidemiològics), com ara garantir l'equitat en l'accés a les vacunes (en aquelles dates l'accés encara no havia arribat a totes les franges d'edat) i vetllar perquè el certificat no trenqui la confidencialitat de les dades personals de salut i no s'utilitzi per controlar la població en altres àmbits o per a altres propòsits aliens als objectius delimitats del certificat.

El mes de setembre de 2021, el CBC va treure el document [Consideracions del Comitè de Bioètica de Catalunya sobre la vacunació del SARS-CoV-2 en les persones menors d'edat](#), en el qual va recomanar que si els menors entre 12-15 anys es volien vacunar, però els

pares o tutors hi estaven en desacord, preval la voluntat dels menors madurs, atesa la seguretat i l'eficàcia de les vacunes.

Amb aquests antecedents, en les consideracions del CBC s'arriba a la situació actual, presidida per dos fets rellevants a nivell epidemiològic. D'una banda, l'augment de casos de contagis i de persones hospitalitzades, d'ingressades a les UCIs i de mortalitat, un fet que per si mateix pot variar les circumstàncies per decidir si cal establir mesures de vacunació més coercitives i estendre el Certificat de vacunació a més àmbits i espais socials. I, d'altra banda, les mesures restrictives adoptades per països del nostre entorn davant de l'empitjorament de les dades epidemiològiques a tot arreu. Així, per exemple, països com França, Alemanya, Holanda, Dinamarca, Àustria i Itàlia han pres mesures de vacunació obligatòria per al personal sanitari, i països com França, Itàlia, Alemanya i Àustria han exigit el Certificat de vacunació per accedir a restaurants i altres espais públics d'oci.

Davant d'aquestes circumstàncies, es planteja les raons ètiques per justificar, a casa nostra, la vacunació obligatòria en alguns col·lectius professionals en contacte directe amb persones de risc, i si s'ha estendre l'ús del Certificat de vacunació, més enllà de l'accés a l'oci nocturn, que és l'àmbit d'aplicació del certificat a data de 23 de novembre a Catalunya. En aquest document, per tant, no es fa referència a d'altres certificats que puguin acreditar l'estat immunitari de les persones.

Abans de donar el seu parer sobre les dues qüestions concretes plantejades, vol manifestar una sèrie de consideracions prèvies:

1. En els documents del CBC sempre s'ha tingut en compte que l'ètica inspira l'elaboració de les lleis, però també que la seva funció va més enllà i cal que plantegi crítiques èticament fonamentades a les lleis. En aquest sentit, les consideracions del CBC no estan limitades pel que diu el dret, sinó que el CBC se sent autoritzat a debatre si existeixen arguments ètics per plantejar a les autoritats democràtiques del nostre país si cal una modificació de les normes jurídiques per tal de protegir béns morals fonamentals. D'altra banda, també volem manifestar la nostra sorpresa i estranyesa en veure que determinades instàncies judicials interpreten la conveniència de mesures epidemiològiques preses, àmpliament consensuades entre les autoritats polítiques i les societats científiques, a partir de valoracions de caràcter epidemiològic que no sempre tenen suport científic. L'obligació de les autoritats judicials de ponderar drets fonamentals a partir de les dades existents no hauria de

contravenir el coneixement científic àmpliament establert a l'hora d'interpretar adequadament aquestes dades.

2. El CBC sempre ha apel·lat a la solidaritat com a valor prioritari per a millorar la salut pública, però també ha recordat que la solidaritat no és incompatible amb una vacunació obligatòria, sinó que, en determinades ocasions, aquesta se'n pot derivar d'aquella.
3. Cal distingir l'acció d'obligar de la de forçar. Als motoristes se'ls obliga a posar-se el casc, però no se'ls posa el casc a la força i per tant, en cap cas, es podria forçar la vacunació, anant en contra de voluntat de la persona i la seva integritat física. Tampoc es pot oblidar que la sanció per l'incompliment d'una obligació pot generar iniquitats que caldria evitar. Per això cal ponderar la duresa o gravetat de determinades sancions, evitant que col·isionin amb alguns drets fonamentals de manera desproporcionada.
4. Davant de la incertesa de l'efectivitat d'algunes actuacions que es proposen per fer front a la pandèmia de la Covid (moltes d'elles sense precedents), cal vigilar que l'excés de zel per aconseguir augmentar, en un petit percentatge, la taxa de vacunació que en el nostre entorn ja es molt alta, no generi efectes indesitjables en forma de rebrots ni s'incrementin les desigualtats i les iniquitats. En aquest sentit, pot ser millor continuar insistint en la informació a aquells col·lectius on hi ha constància que aquesta arriba menys o en la persuasió a aquells col·lectius més reticents a vacunar-se.
5. També cal continuar recordant que el compliment de totes les mesures de salut pública no solament evita la morbimortalitat pel virus de la Covid, sinó que contribueix a recuperar l'activitat assistencial de tot tipus i reduir els danys ocasionats a la vida social i econòmica.
6. Algunes mesures coercitives contra la Covid poden afectar al dret a la confidencialitat. Per tant, s'ha d'argumentar sempre molt acuradament per què està justificat revelar l'estat vacunal d'un professional sanitari, cuidador d'una residència, professional docent, o altri. La prudència aconsella ser molt curosos i balancejar bé els riscos de no mantenir la confidencialitat en un moment donat i els beneficis que s'esperen.
7. Les persones que rebutgen vacunar-se han de comprendre que les seves conviccions són lliures, però que si com a conseqüència del comportament derivat

d'aquestes es posa en risc a altres persones, aleshores s'exposen a patir algunes restriccions o limitacions dels seus drets. Aquestes limitacions sempre seran temporals i reversibles, i han de desaparèixer en el moment que també desapareguin les circumstàncies de salut comunitària que les van motivar.

8. El deure deontològic dels professionals sanitaris i de l'àmbit social va més enllà de l'exigència legal: persegueix l'excel·lència, mitjançant una implicació lleial, compassiva i no merament formal amb el pacient. Per això, encara que la llei actualment no obliga a la vacunació dels professionals sanitaris i de l'àmbit social, cal apel·lar al deure deontològic d'evitar el mal a les persones que atenen. Davant de la possibilitat de contagiar a algú a qui s'està atenent, la vacunació esdevé una exigència de bona praxi professional. Fins i tot podria arribar a considerar-se mala praxi no vacunar-se quan s'atén a persones de risc susceptibles de contagiar-se de la infecció que la vacuna intenta evitar. El deure de minimitzar les possibilitats d'infligir un dany a tercers cal estendre'l a totes aquelles persones que de manera no professional també tenen cura d'altres persones fràgils i vulnerables.
9. Cal evitar que el Certificat de vacunació s'interpreti com una mesura de protecció suficient, que permet prescindir de la resta de mesures de salut pública de provada eficàcia (com ara la utilització de mascaretes o el manteniment de la distància física prudencial).

Així doncs, respecte al dos temes plantejats inicialment, el CBC creu que:

1. com ha repetit en altres ocasions, l'opció de la vacunació obligatòria és èticament legítima si concorren determinades condicions, i es reafirma també en aquest parer en el present document. Correspon, però, a les autoritats sanitàries i polítiques establir quins són els límits que es consideren tolerables respecte al nombre de contagis, hospitalitzacions, malalts ingressats a les UCIs i mortalitat a causa del Covid. La qüestió ètica fonamental sobre quantes morts per Covid són socialment tolerables en cada moment i en cada lloc ha de ser valorada i decidida pel conjunt de la població a través dels òrgans democràtics del nostre país.
2. en el context actual, amb molt bones cobertures vacunals en franges d'edat on els efectes del contagi produeixen més morbiditat i mortalitat, continua essent innecessari obligar a les persones a vacunar-se. Són precisament en aquests grups

d'edat on hi ha més conscienciació de vacunació tant en la societat com en una gran part dels professionals sanitaris.

3. ara bé, cal continuar insistint en l'educació sanitària i potenciar una cultura de vacunació tant en personal sanitari com en la població general. A més, s'ha de recordar als professionals sanitaris el deure deontològic de disminuir al màxim el risc de contagiar als pacients que atenen, vacunant-se, utilitzant la mascareta i practicant altres mesures per disminuir el risc de contagi. Malgrat que no sigui obligatòria la vacunació, ha d'ésser un requisit necessari i exigible professionalment per atendre pacients vulnerables. El contagi, infligit per un professional que no s'ha volgut vacunar, atenent a un malalt de risc és un acte de maleficència i hauria de ser considerat també com a mala praxi per part dels col·legis professionals.
4. respecte al Certificat de vacunació, el març de 2021 el CBC va considerar que, des d'un punt de vista ètic, es podia utilitzar l'esmentat certificat per viatjar si es complien determinats requisits ètics. Sabem que la vacunació no assegura actualment que les persones no puguin transmetre la malaltia, però sí que fa que hi hagi menys casos en què aquest contagi evolucioni a un quadre de la malaltia més greu. Per això, malgrat la incertesa que envolta les decisions de salut pública per protegir al conjunt de la població, es pot afirmar que la vacunació disminueix l'impacte que la infecció pel virus SARS-2 té en el sistema sanitari i en el conjunt de la societat. Per tant, demanar el Certificat de vacunació (d'haver estat vacunat amb la pauta completa) per accedir a determinats espais o activitats on el risc de contagi de les persones és alt i també en aquells entorns on les persones, per la seva vulnerabilitat, són més susceptibles d'emmalaltir, és una mesura proporcionada destinada a disminuir el risc de contagi i pensada per evitar restriccions més severes com ara tancaments d'activitats o restriccions de mobilitat que afecten de manera indiscriminada tant a persones vacunades com no vacunades. Amb tot, és important ponderar bé a quines activitats o espais s'imposa el certificat o per a quins col·lectius, ja que caldria evitar perjudicar a) a les persones per a qui l'accés a determinades activitats o espais és necessari per la seva salut mental, procurant no augmentar així la seva vulnerabilitat, i b) a les persones que no es poden vacunar voluntàriament per raons mèdiques o d'altres tipus. També cal reconèixer que l'exigència del Certificat de vacunació per accedir a determinades activitats, des d'una vessant utilitarista, s'està demostrant que incentiva la vacunació d'aquelles persones que altrament no es vacunarien, malgrat no sigui pel convenciment ètic de fer-ho.

5. malgrat tot, s'ha de posar l'accent en informar correctament a la població per tal que aquesta no interpreti la implantació del Certificat de vacunació com una invitació a relaxar la resta de conductes preventives que s'ha demostrat que disminueixen el risc de contagi.

Aquest posicionament va ser aprovat a la 120 a reunió plenària del CBC del 15 de desembre de 2021 . Van participar en la seva elaboració: Eva Borràs, Marc A Broggi, Josep M Busquets, Carmen Cabezas, Magda Campins, Joan Guix, Pere Godoy, Clara Llubià, Lluïsa Morató, Ana Macperson, Màrius Morlans, Montserrat Martínez, Valentí Pineda, Joan MV Pons, Angel Puyol i Begoña Roman.